

Административното деление на България.

(Исторически бележки).

Преди руско-турската война, към началото на 1877 год., сегашното царство България административно се е разделяло на вилаети, санджаки, каази и общини; някои от каазите имали и пахии. Територията между Дунава и Стара-планина, без Орханйската кааза, е съставяла Дунавския вилает, със седалище гр. Русе; останалата част от сегашното царство е влизала в състава на Одринския вилает, с изключение на Трънската кааза, която е спадала под Косовския вилает.

Състава на вилаетите по санджаки и каази е бил следния:

А. Дунавски вилает.

(седалище гр. Русе)

I. Варненски санджак. — *Каази:* 1. Балчишка, 2. Варненска (с Козлуджа), 3. Провадийска, 4. Хаджи-оглу-пазарджийска (Добришка).

II. Видински санджак. — *Каази:* 1. Белоградчишка, 2. Берковичка, 3. Вратчанска, 4. Видинска, 5. Ломска, 6. Ореховска.

III. Русенски санджак. — *Каази:* 1. Ески-Джумайска, 2. Никополска, 3. Плевенска, 4. Разградска, 5. Русенска, 6. Свищовска, 7. Силистренска, 8. Тутраканска, 9. Шуменска (с Нови-Пазар).

IV. Търновски санджак. — *Каази:* 1. Габровска, 2. Ловченска, 3. Осман-Пазарска, 4. Севлиевска, 5. Търновска.

Забележка: В Дунавския вилает влизал и Тулчанският санджак, който се състоял от каазите, отгъдени през 1878 г. на Румелия.

Б. Одрински вилает.

(седалище гр. Одрин)

I. Пловдивски санджак. — *Каази:* 1. Казанлъшка, 2. Пазарджийска, 3. Пловдивска (с Карлово), 4. Старо-Загорска, 5. Хасковска, 6. Чирпанска.

II. Сливенски санджак. — *Каази:* 1. Айтоска, 2. Анхиолска, 3. Бургаска, 4. Месемврийска, 5. Ново-Загорска, 6. Сливенска, 7. Ямболска.

III. Софийски санджак. — *Каази:* 1. Дупнишка, 2. Златишка, 3. Кюстендилска, 4. Орханйска (с Тетевен и Етрополе), 5. Радомирска, 6. Самоковска, 7. Софийска.

IV. От Одрински санджак — Кааза Къзъл-агашка.

В. От Косовския вилает. — Кааза Трънска.

Освободителната война създаде княжество България от територията, която съставляше в Турската империя Дунавския вилает, без Тулчанския санджак, и с прибавка на Софийския санджак от Одринския вилает и на Трънската кааза от Косовския вилает.

Източна Румелия бе образувана от Одринския вилает, без Софийския санджак и без каазите, които останаха в Турция.

С преминаване Дунава, русите постепенно въвеждат гражданско управление в освобождаваните земи, като запазват временно съществуващото до техното идване административно деление, преименувайки само санджаците в губернии, а каазите в окръзи. На първо време те откриват временно Свищовска губерния, от каазите Свищовска, Никополска и Плевенска, която бива закрита паскоро, след заемането на гр. Русе, и нейните три окръзи се придават на Русен-

ската губерния. Освен това, от пахиите Бебровска и Еленска в Търновската кааза се състави особен окръг — Еленски.

До въвеждане конституцията на Северна България и органическият устав на Южна България, в административното деление на тези две области става само едно изменение: с приказ на императорския руски комисар под № 26 от 16 април 1879 год. се закриват Тутраканският и Златишкият окръзи, като първият се присъединява към Русенския, а вторият към Софийския окръзи.

Така че към края на окупационния период княжество България се разделяше административно на 5 губернии (Варна, Видин, Русе, София и Търново) с 29 окръзи.

Основните начала за административното деление на самостоятелна България се положиха в конституцията и органическият устав, както следва:

„Територията административно се дели на окръзи, околии и общини. — Особен закон ще се изработи за това административно деление върху начала за самоуправление на общините“. (*Конституция на Българското княжество*, чл. 3)

„Източна Румелия е разделена на шест окръга (департамент) и на двадесет и осем околии (каптона).

„Главни градове на окръзите са: Пловдив, Татар-Пазарджик, Хаской (Хасково), Ески-Загра (Стара-Загора), Сливен и Бургас.

„Пределите на окръзите и на околиците се определяват по един областен закон. — Ни един окръг не бива да има повече от шест и по-малко от четири околии.

„Околиците се разделят на градски и селски общини. . . Градски общини са тия, които са се чели в страната за такива от памтн-века. Една селска община не може да се въздигне на градска община илжк, освен по един закон“. (*Органически устав на Източна Румелия*, чл. чл. 108, 109, 110, 111).

Със закон от 29 ноември 1879 г. за административното деление на областта¹⁾, основан на цитираните членове от Органическият устав, шестте департаменти в Източна Румелия се подразделят на 28 околии, както следва:

I. Пловдивски департамент. — Околии: 1. Пловдивска, 2. Сърненогорска, 3. Овче-хълмска, 4. Копунска (Стапимашка), 5. Рупчоска, 6. Стремска.

II. Пазарджийски департамент. — Околии: 1. Пазарджийска, 2. Нещерска, 3. Ихтиманска, 4. Копривичинска, 5. Панагорска.

III. Старо-Загорски департамент. — Околии: 1. Казанлъшка, 2. Чирпанска, 3. Старо-Загорска, 4. Ново-Загорска.

IV. Сливенски департамент. — Околии: 1. Сливенска, 2. Котелска, 3. Ямболска, 4. Каваклийска, 5. Къзъл-агашка.

V. Хасковски департамент. — Околии: 1. Харманлийска, 2. Хаджиелеска, 3. Хаскойска, 4. Кърджалийска.

VI. Бургаски департамент. — Околии: 1. Айтоска, 2. Карнобадска, 3. Бургаска, 4. Анхиоло-Месемврийска.

Законът е изброявал и селата, от които се състои всяка околия, ала не групирани по общини.

¹⁾ *Дневници на Геродова сесия на Източно-Румелийското Областно Събрание*, стр. 51, 59, 103, 105, 114. — Самият текст на закона не е публикуван в дневниците, а само кратки бележки по ставалите разсъждения.